

**Memleketimize gelen unların gümrük resminin muvakkaten
tenzili hakkında ¹/₃₅₃ numaralı kanun layihası ve İktisat ve
Bütçe encümeni mazbataları**

T. C

Baş Vekâlet

Muamelat encümeni

Sayı ⁶/₃₄₃

23-1-929

B. M. M. Yüksek Reisliğine

Memleketimize gelen unların gümrük resminin muvakkaten tenzili hakkında İktisat Vekâletince yapılan ve icra vekilleri Heyetinin 19/1 929 tarihli içtimasında tadilen Yüksek meclise arzı kararlaştırılan kanun layihası esbabı mucibe mazbatasile, Maliye ve İktisat vakâletlerinin 11408 /46 ve 1244 numaralı mütalaanmeleri suretlerle birlikte takdim olunmuştur.

Muktezasının ifa ve neticesinin iş'arına müsaade buyurulmasını rica ederim efendim.

Başvekil
İsmet

Esbabı mucibe layihası

Hariçten türkiyeye ithal olunan buğdayların bir kilosundan 3,60 ve unların bir kilosundan 11,40 kuruş gümrük resmi alınmaktadır.

Yabancı memleketlerden zahire ithaline mecburiyet görüldüğü sıralarda ithalatın buğday olarak yapılmasının ve bu suretle hiç olmazsa değirmen işçiliğinin memleket dahilinde kalmasının temini ve aynı zamanda değirmencilik sanayiinin himaye ve teşviki maksadile iltizam edilmiş olan bu güngü resim miktarları müstehlikler zararına olarak himaye için zarurî olan farktan fazla farkı ihtiva ve bu suretle değirmencilere yüksek kazanç temin etmektedir.

Aynı mesele İktisat meclisi alisinin son içtimasında da mevzuu müzakere olmuş ve maişet darlığını tehyin için muvakkaten un gümrük resminin buğday resmi derecesine tenzili vacibeden addedildiği zikredilerek hükûmetçe bu şekle muvafakat edilmezse değirmencilerin himayesini ihmal etmeyecek ve fakat un fiatlarının lüzumundan fazla tezayüdüne de meydan vermeyecek mütevassıt bir gümrük tarifesinin muvakkaten tatbiki mutalaası dermeyan olunmuştur.

İstanbul şehremaneti tarafından da aynı maalde temenniyat serdolanmaktadır. Bu mutalaat ve temenniyattan un resminin muvakkaten buğday gümrük resmi derecesine tenzili keyfiyeti, teessüs etmiş ve inkişafa müstait vaz'iyette bulunan değirmencililiğimizi mütezarrir ve faaliyetten menedecek mahiyette görüldüğünden dolayı, muvafık görülmemekte ve un ve buğday resimlerinin değirmencilere faaliyet imkâmı bırakacak surette tevzini şekli memleket İktisadiyatına daha müsait bir tedbir telakki edilmektedir. Bu noktadan yapılan tetkikat neticesinde bu gün 11'40 kuruş olan un gümrük resminin 5 kuruşa tenzili halinde buğday gümrük resmi olan 3,60 kuruş ile bu 5 kuruş arasındaki farkın un ile buğday arasındaki işçilik safahatına ait ücretler ile mütenasip olacağı anlaşılmaktadır.

Bu hesap şu esasa istinat etmektedir : Yapılan tetkikata göre İstanbula son bir ay zarfında gelen ecnebî buğdaylarının dökme ve gömrüklü olarak değirmenlere teslim fiatı 100 Kilo için vasatı 1432 kuruştur; 100 Kilo buğdayın un haline kalbi için 50 kuruş çuval masrafı 75 kuruş kırma ücreti, 86 kuruş muamele vergisi bu miktara ilave ve 78 randman esası üzerinden husule gelen 22 Kilo mevadî taliyenin satış bedeli olarak beher Kilo altışar kuruş hesabı ile 132 kuruş bu miktardan tenzil edilince 100 kilo buğdaydan hasıl olan unun kıymeti mecmuası 1511 kuruş olur; 78 Kilo olan un miktarı bu mebleğâ nisbet edilince bir Kilo un fiatı 19,37 kuruş ve 14,32 kuruş kıymetindeki bir Kilo buğdaydan alınan 3,60 kuruş gümrük resmine mukabil kıymeti 19,37 kuruş olan bir Kilo un resmi de 4,87 kuruşa baliğ olmak lazım gelir. Bu hesapta değirmenciler lehine nazarı dikkate alınmamış olması mümkün bulunan ihtimalat ve teferruatı da dahili hesap ederek bu resmin 5 kuruş üzerinden istifası iktisat vekâletince muvafık görülmektedir.

Bu gün memleket dahilinde yerli malî olarak ihtiyacata tekabül edecek zahire istokları mevcut bulunmadığı ve ihtiyacatın kısmı azami ithalat ile te'min edilmekte bulunduğu cihetle yeni mahsulümüzün idraki zamana kadar resmin bu suretle istifasında iktisadî menfaat görülerek madde kanuniye Ağustos 1928 nihayetine kadar un resminin 5 kuruş olması esasına göre tanzim olunmuş ve bu müddet nihayetinde yerli mahsulün istihlake arz olunacağı ve o zamana kadar yapılacak tecrübe ve tetkikat ile millî istihsalatı himayeten resmin bir miktar tezyidine ve madde kanuniye hükmünün temdidine lüzum görülebileceği düşünülerek Ağustos nihayetinden itibaren 7 kuruşu tecavüz etmemek üzere bu resmin tezyidi ve tatbikat müddetinin kânunevel nihayetine kadar temdidine hükümetin mezuun olması icabı halden görülmüştür.

1432	100 kilo buğdayın gümrüklü ve dökme olarak değirmenlere teslim vasatı fiatı
50	Çuval bedeli.
75	Kırma ücreti.
86	Muamele vergisi.
1643	100 kilo buğdayın un ve mevadî taliye kıymetleri yekûnu.
132	78 Randıman esasına göre hasıl olan 22 kilo mevadî taliye bedeli kilosu 60kuruştan
1511	Bu mebleğ 78 kilo unun mecmuu kıymeti olup bir kilo unun bedeli $\frac{1511}{78} = 19,37$ kuruştur.
	Kıymeti 14,32 olan bir kilo buğdaydan alınmış olan resim 3,60 olduğuna göre kıymeti 19,37 olan bir kilo unda dahil olması lazım gelen resim miktarı da $\frac{19,37 \times 3,60}{14,32} = 4,87$ kuruş olur.

Maliye vekâletinin 16-1-929 tarih ve $\frac{11498}{46}$ numaralı teskeresi suretidir

İktisat vekâleti tarafından un, gümrük ithalat resminin tanzili hakkında tanzim kılınmış olup vekâletimize havale buyrulmuş olan kanun layihası tetkik olunmuştur .

Filhakıka elyeyin buğdayın yüz kilosundan 360 kuruş ve unun yüz kilosundan 1140 kuruş gümrük ithalat resmi alınmakta olmasına göre buğday ve un resimlerinin bu büyük farkı değirmenciler lehine mühim menafi ve imtiyaz temin etmektedir . Bu iki hatti resim arasındaki farkın makul bir dereceye indirilmesi lazımdır .

Diğer taraftan türkiyede değirmencilik sanatı umumî harpten evel hemen hemen yok denilecek bir dereceye tedemide bulunduğu halde harbin tevlit ettiği sıkıntılı vaziyetin neticesi olarak ve bir çok himaye ve muavenetlerle vücut bulmuş ve filhal memleketimizde bir değirmencilik mevcuttur denilebilecek bir vaziyet hasıl olmuş olduğundan henüz yeni teşekkül eden bu sanatı himaye etmek hayatî bir ihtiyaç olduğunu nazarı dikkate almak da icap eylemektedir .

Binaenaleyh memleketin bu günkü sıkıntılı vaziyeti için değil fekat daimî ve normal hayatı için icap eder ki bu iki hatti resmin arasındaki fark bir taraftan imtiyaz ve iltikâra mani olacak kadar hesaplı ve diğer taraftan değirmencilik sanatının tutunabilmesi ve inkişafına mani

olmamasını temin edebilecek derecede himayekârane olmalıdır .

Bu noktai nazardan buğday ile un ithalat resimleri arasında aşağıda müfredatı irae edildiği üzere bir resim farkı kabul eylemek lazım gelmektedir . Şöyle ki :

Kuruş	Santim	
4	55	Bir kilo buğdaydan 3,60 kuruş resim alınmaktadır . Bir kilo buğdaydan 750 - 800 gram un alındığına göre bu takdirde bir kilo ündan takriben 4,55 kuruş resim almak lazım gelir .
	10	İçinde un bulunan çuvaldan gümrük resmi alınmaz . Halbuki gelen buğdaylar için muktazı çuvalların ithali sırasında gümrük resmi muamele vergisi ve oktruva alınmaktadır . Bu da takriben 10 santim tutmaktadır .
	30	İthal olunan un daha az elden geçerek ve daha az masrafla furuna sevk olunmaktadır . Halbuki ithal olunan buğday, furuna girinceye kadar daha çok el değiştirmeye ve daha çok zaman ve daha fazla nakliyat ve masarife maruz kalmaktadır ki bunun için de takriben 30 santim bir fark ilavesi lazımdır .
	30	Buğdayın unâ tahvili için dahil ve hariçte verilmesi iktiza eden ücretin farkı .
	86	Buğdayın kıymeti üzerinden % 6 nisbetinde üzerinden alınan muamele vergisi tutarı
6	11	

Bu hesaba göre un ve buğday arasındaki resim farkının buğdayın resmi 3,60 olmasına göre 2,51 derecesinde olması neticesine varılmaktadır .

Halbuki İktisat vekâletince buğday ve un resim farkının, undan alınacak ithalat resminin beş kuruşa indirilmesi teklif olunmaktadır .

Memlekette bugün hissedilmekte olan darlık ve ihtiyaç dolayısıyla husule gelen fevkalade vaziyete karşı fevkalade bir tedbir alınmak isteniyorsa buğday ve un resimleri hadlerinde ne bir intiyaz ve ihtikâr ve ne de bir tazyik ihdas etmeyecek ve değirmencilik san'atini müşkül bir mevkiâ sokmayacak bir resim haddini bugünkü vaziyetin devamı müddetine münhasır kalmak şartile, kabulü hal ve mevkie ve ihtiyaca mutabık olacağı mütaleasında bulunduğumu arzeylerim efendim

İktisat Vekâletinin 19 - 1 - 1929 tarih ve 1244 numaralı teskeresi suretidir

Un gümrük resmi hakkında tetkikat ve mutaleatı havi Maliye Vekâletinin havale buyrulan teskere mutalea olundu .

Vekâleti müşarunileyhaca resmin tadili hakkındaki mutaleamıza iştirak buyrulmakta ve yalnız resmin vekâleti aciziye arz ve teklif olunduğu vechile beş kuruş değil belki 6,11 kuruş olarak tesbiti luzûmu izah olunmaktadır . Bu hususta vekâleti acizinin noktai nazarı aşağıda arz olunur .

1 — Bir kilo buğday gümrük resmi 3,60 kuruş olduğuna göre bir kilo Un resminin 4,55 kuruş olması lazımgeleceği hakkında vekâleti müşarunileyhaca dermeyan olunan mutalea % 75 randman esasına göre muvafıkı haldir . Ancak İstanbul Şehremanetinin ekmekler için esas at ettiği 80 randmana göre hesap edilirse resim miktarı 4,40 kuruşa tenezzül eder .

2 — Maliye vekâletince boş çuvalların gümrük ve istihlak resimleri ve muamele vergisi farkı olarak beher kiloda on santim kabul edilmesi memlekette imal olunan unların her defa yeni çuvallara vaz olunduğu farz olunursa doğru olur . Halbuki çuvalar değirmenlerle furuncular arasında devrederek bir çuval asgarî iki üç defa istimal olunmaktadır iki kere istimali kabul olursa bu farkın beş santime inmesi lazım gelir ve her ihtimale karşı kiloda beş santimlik bir fark kabul ve dahili hesap etmek muvafık olur .